

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра прикладної економіки, підприємництва та публічного управління

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«Економіка природокористування»

Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітній рівень.....	Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	«Екологія»
Статус	обов'язкова
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	диференційований залік
Термін викладання	5-й семестр (9 чверть)
Мова викладання	українська
Викладач	доц. Терехов Євген Володимирович

Силабус призначено для допомоги опанування студентом навчального контенту з дисципліни, підготовки та проходження контрольних заходів.

Дніпро
НТУ «ДП»
2022

Опис навчальної дисципліни.

Назва: «Економіка природокористування»

Код: Ф13

Галузь: 10 «Природничі науки»

Тип: обов'язкова

Кількість встановлених кредитів: 3

Курс: 3-й

Семестр вивчення: 5-й

Рівень вищої освіти: Бакалавр

Кількість годин: 90

Викладач:

- Терехов Євген Володимирович, доцент, кандидат економічних наук, Terekhov.ye.V@nmu.one, <https://pe.nmu.org.ua/ua/pro-kafedru/vikladachi/terekhov/terekhov.php>.

Результати навчання. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

Форми організації занять.

- Навчальні заняття – лекції.
- Практична підготовка – практичні заняття.
- Самостійна робота – підготовка до навчальних занять.
- Контрольні заходи – виконання завдань під час практичних занять, виконання ККР під час диференційованого заліку.

Мета вивчення дисципліни. Формування знань студентів у галузі управління раціональним використанням природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, соціально-економічних аспектів природокористування та природоохоронного законодавства, надбання практичних навичок в економічній оцінці природних ресурсів; формування у студентів наукового світогляду і здатності до еколого-економічного мислення.

Календарно-тематичний план.

Тематичний план та розподіл обсягу часу з дисципліни «Економіка природокористування»

Курси, чверті	Тижні (7 тижнів)	Види, тематика навчальних занять, шифри та зміст результатів навчання за дисципліною	Обсяг, години		
			аудит.	самос- тійна	разом
3 курс, 1 чверть		Лекції			
	1	Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. Передумови виникнення дисципліни економіка природокористування та сучасні тенденції розвитку. Предмет, об'єкт, метод дисципліни. Природоохоронна діяльність та природокористування в Україні.	2		
		Тема 2. Природно-ресурсний потенціал. Економічна сутність та класифікація ресурсів. Загальна характеристика мінерально-сировинних ресурсів. Загальна характеристика земельних ресурсів. Загальна характеристика водних ресурсів.			
	2	Тема 3. Економічна оцінка природних ресурсів. Необхідність і сутність економічної оцінки природних ресурсів, її об'єкти і критерії. Методичні підходи до економічного оцінювання природних ресурсів. Економічна оцінка земельних ресурсів.	2		
		Тема 4. Ризики природокористування. Поняття ризику в природокористуванні та його класифікація. Аналіз і оцінка еколого-економічних ризиків. Управління еколого-економічними ризиками.			
	3	Тема 5. Зміст і механізми формування економічних збитків від забруднення навколишнього середовища. Забруднення як прояв еколого-економічного збитку. Суть економічних збитків від порушення навколишнього середовища та їх класифікація. Збиток як економічна категорія. Розрахунок збитків від забруднення довкілля.	2	16	30
		Тема 6. Ефективність природоохоронних заходів. Природоохоронні заходи: суть і класифікація. Визначення ефективності природоохоронних заходів. Еколого-економічна оцінка проектів.			
	4	Тема 7. Механізм управління природокористуванням. Управління природокористуванням та його правові основи. Органи управління та контролю за природокористуванням. Система екологічних стандартів і нормативів.	2		
		Тема 8. Економічний механізм природокористування. Економічний механізм природокористування: складові, показники. Економічний інструментарій: роль у системі товарно- грошових відносин. Різновиди еколого-економічних інструментів.			
	5	Тема 9. Платежі за забруднення довкілля. Екологічний податок. Збори за забруднення атмосфери.	2		

Курси, чверті	Тижні (7 тижнів)	Види, тематика навчальних занять, шифри та зміст результатів навчання за дисципліною	Обсяг, години		
			аудит.	самос- тійна	разом
		Збори за забруднення водних об'єктів. Збори за розміщення відходів. Тема 10. Плата за використання природних ресурсів. Платежі (збори) за використання природних ресурсів та порядок їх розрахунку. Плата за використання земельних ресурсів. Плата за використання водних ресурсів. Плата за надра. Плата за біологічні ресурси. Розподіл зборів за використання природних ресурсів			
	6	Тема 11. Екологізація суспільства, галузі, виробництва. Екологічна безпека і екологізація виробництва, галузі. Інфраструктура екологічної безпеки виробництва. Управління екологізацією економіки. Екологічний маркетинг. Екологічний облік, екологічний аудит і екологічне страхування.	2		
	7	Контрольні заходи	2		
		Практичні заняття			
	1	Визначення економічної оцінки природних ресурсів.	4		
	2-3	Порядок обчислення екологічних податків	8		
	4	Визначення збитків від забруднення навколишнього природного середовища	4	32	60
	5	Розрахунок загально-економічних збитків від забруднення довкілля	4		
	6	Визначення економічного ефекту природоохоронних заходів	4		
	7	Контрольні заходи	4		
		Разом	42		
		Лекції	14	16	30
		Практичні заняття	28	32	60
Контроль підсумковий, 1 чверть – диф. залік		Разом	42	48	90
		Лекції	14	16	30
		Практичні заняття	28	32	60

Заплановані види навчальної діяльності та методи викладання.

Лекції – ілюстративно-наочне навчання (пояснення, розповідь, бесіда, мультимедійна презентація).

Практичні заняття – практичні методи навчання (виконання практичних робіт, підготовка звітів до їх захисту) та словесні методи навчання (пояснення).

Самостійна робота – (індивідуальні контрольні вправи – особистісно-орієнтовані з елементами дистанційної форми).

Використовується комп'ютерне та мультимедійне обладнання. Дистанційна платформа Moodle.

Результати вивчення дисципліни.

Очікувані результати освоєння дисципліни зводяться до наступних навичок і умінь:

- Вміти надавати класифікацію природних ресурсів за їх економічним значенням.
- Усвідомлювати сутність еколого-економічних проблем і визначати стратегічні напрями їх вирішення.
- Знати основні підходи до економічної оцінки збитку від нераціонального природокористування.
- Знати зміст і структуру економічного механізму охорони навколишнього природного середовища, економічні важелі раціонального використання природних ресурсів.
- Вміти розраховувати суми платежів за забруднення навколишнього природного середовища та спеціальне використання природних ресурсів.
- Вміти класифікувати, кількісно оцінювати ризики природокористування, обґрунтовувати шляхи зменшення ризиків деградації навколишнього природного середовища внаслідок антропогенної діяльності.
- Знати закономірності та принципи раціонального природокористування, основні цілі та завдання переходу економіки до моделі сталого розвитку.
- Вміти аналізувати сучасні здобутки у сфері раціонального використання природних ресурсів та можливості їх поширення.
- Вміти здійснювати аналіз спроможності ринкової системи забезпечити ефективне використання ресурсів довкілля.
- Знати методичні засади визначення економічної, екологічної та соціальної ефективності впровадження природоохоронних заходів
- Застосовувати показники економічної оцінки природних ресурсів при розрахунках ефективності природоохоронних заходів і формуванні платежів за їх використання.
- Вибирати оптимальний варіант розрахунку ефективності проведення природоохоронних заходів, обґрунтовувати альтернативність здійснення різних видів природоохоронної діяльності.
- Розраховувати економічний ефект від проведення природоохоронного заходу (проєкту) і окремі його складові (економічний результат, витрати, збитки).
- Знати особливості екологізації окремих галузей економіки та механізму формування відповідальності забруднювачів навколишнього природного середовища.
- Вміти застосовувати методики еколого-економічної оцінки проєктів.

Література для вивчення дисципліни.

- 1 Економіка природокористування: навчальний посібник.- Укладачі В.В. Шаравара, О.І.Любинський. Кам'янець-Подільський:ТОВ"Друкарня"Рута", 2020.- 252с.
<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/4939/Sharavara-V.V.-Liu-bynskiy-O.I.-Ekonomika-prirodokorystuvannia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 2 Економіка природокористування лісових екосистем: навчальний посібник / М.Х. Шершун, О.І. Дребот. - К.: ДІА, 2017. - 264 с.
- 3 Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М. Боголюбова і. – К.: ВЦ НУБПУ, 2018. – 446 с.
- 4 Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю.В. Дзядичевич та ін. – Тернопіль: Астон, 2016. – 392 с.
- 5 Жарова Л.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління: монографія / Л.В. Жарова, Є.Ю. Какутич, Є.В. Хлобистов; за ред. акад. Б.М. Данилишина. – Суми: ТОВ "ВТД "Університетська книга", 2015. – 240 с.
- 6 Сафранов Т. А. Еколого-економічні основи природокористування : навч. посіб. / Т. А. Сафранов, О. Р. Губанова, Д. В. Лукашов. - Львів : "Новий Світ-2000", 2015. - 350 с. - ISBN 978-966-418-248-2.
- 7 Шлапак Н. С. Екологічний менеджмент : підручник / Н. С. Шлапак, В. С. Волошин, Т. В. Серкутан. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 205 с.
- 8 Хвостіна І.М. Організаційно-економічний механізм екологізації виробництва: методичні вказівки для самостійної роботи / І.М. Хвостіна, Т.Б. Яськевич. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2017. – 74 с.
- 9 Коренюк П. І., Федулова С. О. К. Економіка природокористування. [Навчальний посібник]. – Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. – 274 с.
- 10 Мельник Л.Г., Шапочка М.К. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням, Університетська книга, 2020, 759 с.

Політика виставлення балів.

Виставлення балів ґрунтується на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами, яка також використовується для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

Критерії оцінювання.

Робота оцінюється на **відмінно** (90–100), якщо студент виявив підвищений рівень засвоєння обсягу знань і набуття вмінь, якісно та в повному обсязі виконав завдання. До того ж було підтверджено залучення ним навчального матеріалу на рівні творчого використання; причому завдання виконано ретельно й самостійно, матеріал викладено в логічній послідовності, відсутність мовних помилок, а власні висновки студента відповідають темі практичного завдання.

Робота заслуговує на оцінку **добре** (74–89) в тому разі, коли студент показав оволодіння достатнім обсягом знань і вмінь під час виконання завдання; продемонстрував самостійність в отриманні розрахунково-аналітичних даних, точність і чіткість мови, при цьому в роботі не було зафіксовано помилок, а власні висновки студента відповідають темі практичного завдання.

Робота оцінюється на **задовільно** (60–73), коли в поданому студентом матеріалі виявлено змістові й лексичні помилки, зміст роботи викладено не завжди чітко й логічно, але студент виконав розрахунки та виявив знання й уміння в межах навчальної програми.

Робота заслуговує на оцінку **незадовільно** (0–59) з можливістю її повторного виконання, якщо поданий студентом матеріал не відповідає темі завдання, у ньому допущено принципові змістові й лексичні помилки, розрахунки не здійснено, тобто студент не виявив певних знань і вмінь.

Форми оцінювання.

Поточний контроль:

- лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань – тестування, опитування.
- практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного завдання.

Підсумковий контроль – виконання комплексної контрольної роботи під час диференційованого заліку у письмовій формі.

Питання до заліку.

1. Природоохоронна діяльність та природокористування в Україні.
2. Економічна сутність та класифікація ресурсів.
3. Загальна характеристика мінерально-сировинних ресурсів. Загальна характеристика земельних ресурсів.
4. Загальна характеристика водних ресурсів.
5. Необхідність і сутність економічної оцінки природних ресурсів, її об'єкти і критерії. Методичні підходи до економічного оцінювання природних ресурсів.
6. Економічна оцінка земельних ресурсів.
7. Поняття ризику в природокористуванні та його класифікація.
8. Аналіз і оцінка еколого-економічних ризиків.
9. Управління еколого-економічними ризиками.
10. Забруднення як прояв еколого-економічного збитку.
11. Суть економічних збитків від порушення навколишнього середовища та їх класифікація.
12. Збиток як економічна категорія.
13. Розрахунок збитків від забруднення довкілля.
14. Природоохоронні заходи: суть і класифікація.
15. Визначення ефективності природоохоронних заходів.

16. Еколого-економічна оцінка проектів.
17. Управління природокористуванням та його правові основи.
18. Органи управління та контролю за природокористуванням.
19. Система екологічних стандартів і нормативів.
20. Економічний механізм природокористування: складові, показники.
21. Економічний інструментарій: роль у системі товарно- грошових відносин.
22. Різновиди еколого-економічних інструментів.
23. Екологічний податок.
24. Збори за забруднення атмосфери.
25. Збори за забруднення водних об'єктів.
26. Збори за розміщення відходів.
27. Платежі (збори) за використання природних ресурсів та порядок їх розрахунку.
28. Плата за використання земельних ресурсів.
29. Плата за використання водних ресурсів.
30. Плата за надра.
31. Плата за біологічні ресурси.
32. Розподіл зборів за використання природних ресурсів
33. Екологічна безпека і екологізація виробництва, галузі.
34. Інфраструктура екологічної безпеки виробництва.
35. Управління екологізацією економіки.
36. Екологічний маркетинг.
37. Екологічний облік, екологічний аудит і екологічне страхування.